

A vidéki térségek fejlesztési programjait erőteljesen befolyásolja azok agroökológiai adottsága, agrikultúrális hagyományai és környezeti érzékenysége. Míg az agroökológiai adottságot nagyrészt a domborzat, talaj, valamint a klíma paraméterei, a környezeti érzékenységet a talaj, az élővilág, víz és a felszínborítási jellemzők befolyásolják, addig az agrikultúrális hagyományokról, táji értékekről, sajátosságokról, esetleges ökológiai értékes területekről a történelmi térképanalízis nyújt értékes információkat.

Mindezek ismeretében egy adott vizsgálati terület (Bonyhád, István major) esetében célul tűztem ki, a fellelhető történelmi térképek térinformatikai eszközökkel történő elemzését, értékelését, annak érdekében, hogy a megőrzendő táji sajátosságokat, értékeket, hagyományokat, megismerhessem. Ennek során a különböző térkép - feldolgozási, és lekérdezési technikák által a következő alapszolgáltatásokhoz jutottam:

- tájhasználati változások, tendenciák nyomon követése;
- lehetséges ökológiai értékes területek lehatárolása;
- lehetséges környezetileg érzékeny területek lehatárolása;
- táji mozaikosság, a tájelemek fragmentáltságának alakulása napjainkig;
- extenzív- intenzív irányú folyamatok megállapítása a térben, és időben;
- földhasználati stabilitási kategóriák megállapítása (bolygatottság: kevésbé bolygatott, nagyon bolygatott területek).

E vizsgálatok során elkészült digitális eredménytérképek szervesen épülnek be az adott terület agráralkalmasságát, illetve környezetérzékenységét meghatározó adatbázis – rendszerbe, melynek segítségével a táji sajátosságokhoz, agroökológiai adottságokhoz a lehető legjobban illeszkedő környezetbarát, fenntartható földhasználati rendszer tervezhető meg.

Új adventív növény, a *Sisyrinchium bermudiana* L. s. l. (*Iridaceae*) az Őrvidéken (Dél-Burgenland, Ausztria)

BALOGH LAJOS⁽¹⁾, BARABÁS SÁNDOR⁽²⁾

⁽¹⁾Savaria Múzeum, Természettudományi Osztály, Szombathely

⁽²⁾MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót

⁽¹⁾savimuz@axelero.hu, ⁽²⁾kanyisa@botnika.hu

Az Amerikában honos *Sisyrinchium* L. (sásbokor) nemzetség mintegy 80 fajából többet más kontinensekre is behurcoltak. Az Európából leggyakrabban jelzett adventív előfordulások az észak-amerikai származású *Sisyrinchium bermudiana* sp. agg. tagjaira vonatkoznak. Az idevágó irodalmakból kiviláglik, hogy a fajcsoport megítélésében régóta meglehetősen nagy a bizonytalanság. Sajnos a különböző (?) európai populációk azonossága az ide tartozó fajokkal (*S. bermudiana* L. emend. Miller, *S. angustifolium* Miller, *S. montanum* E. L. Greene, *S. graminoides* Bicknell) több szerző szerint ma sem látszik megnyugtatóan tisztázottnak. Noha az újabb irodalmi források alapján végzett meghatározások leginkább a *S. montanum* E. L. Greene megtalálását valószínűsítik, a további vizsgálatokig florisztikai adatunkat a tágabb értelemben vett *S. bermudiana* L. (s. l.) név alatt közöljük.

A Kárpát-medencéből többnyire *S. angustifolium* Miller néven említett növény szubszpontán előfordulása elsőként (1915) Horvátországból (Zágráb megye), majd Ukrajnából (Máramaros m.), Szlovákiából (Magas-Tátra, Nyitra m., Szepes m./?), továbbá Romániából (Kolozs m.) ismert. A *S. bermudiana* s. l. Burgenlandból és Bécs térségéből hiányzik, míg Ausztria más tartományaiából jelzik (ADLER et al. 1994). Magyarországon korábban Budapesten, a legutóbbi

időkben pedig az Észak-Vértesben (1996, RIEZING) és a Kelet-Zalai-dombságon (1997, ÓVÁRI) találták meg.

Az ausztriai Dél-Burgenland területén 2001. május 12-én került elő: az Őrvidék keleti szélén, az osztrák-magyar határon emelkedő Vashegy (Eisenberg) nyugati oldalán, a Cséke (Eisenberg) és Pinkaóvár (Burg) falvak között haladó R56-os műút mentén találta BALOGH L. A mézkerülő gyertyánc-kocsánytalan tölgyes (*Luzulo-Quercu-Carpinetum*) típushoz sorolható erdőn áthaladó út árkában, és padkájának *Festuca valesiaca* uralta laza gyepejében talált, mintegy tucatnyi sásbokor a virágzás kezdeti fázisában volt. Élőhelyein az útpépítéshez használt törmelékben különböző közetek fordulnak elő. Lehet, hogy ezekkel, netán az erdészeti gépek által, esetleg madarak közvetítésével kerülhetett ide? A növény bizonyító példányai és fényképei a Savaria Múzeum (SAMU) és az MTA ÖBKI (VBI) herbáriumában vannak.

BALOGH, L. – BARABÁS, S.: Eine neue Adventivpflanze, *Sisyrinchium bermudiana* L. s. l. (*Iridaceae*) in der Wart (Südburgenland, Österreich). — Etwa ein Dutzend blühende Exemplare der Art wurden von L. BALOGH am 12. Mai 2001 auf dem Westhang des Eisenberges an der Bundesstrasse R56 zwischen den Gemeinden Eisenberg und Burg gefunden.

Egy kertész nélküli dísznövény: a *Phytolacca esculenta* van Houtte
szélföld inváziója a hazai településlőrőben

BALOGH LAJOS⁽¹⁾, KIRÁLY GERGELY⁽²⁾

⁽¹⁾Savaria Múzeum, Természettudományi Osztály, Szombathely

⁽²⁾Nyugat-Magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Növénytan Tanszék, Sopron

⁽¹⁾savimuz@axelero.hu, ⁽²⁾kiraly@emk.nyie.hu

A *Phytolacca esculenta* van Houtte (syn.: *Sarcococa e. Ivan Houtte/ Skalický, Ph. acinosa* auct. europ. non Roxburgh) a *Ph. acinosa* Roxburgh fajcsoportba tartozó évelő lágyszárú, Kelet-Ázsiában honos, ahol természetesen is, fiatal hajtásait és leveleit fogyasztják. Rokonát, az észak-amerikai *Ph. americana* L.-t Európában, így Magyarországon is évszázadok óta természetesen ismerték. Dísznövényként, valamint bor és élelmiszerek színezésére használták, mert bogyótermése sötétbőr színű festékanyagot tartalmaz. Hasonló okokból kerülhetett be a *Ph. esculenta* is, noha mindkettő termése enyhén mérgező hatású (*phytolaccatoxin*).

Amíg a *Ph. americana* meghonosodása Magyarországon jó ideje ismert, addig a *Ph. esculenta* eddig csak efemerofitonként volt számon tartva. Mivel az utóbbi időkben egyre inkább megfigyelhető lassú, de biztos spontán terjedése – TERPÓ és E. BALINT (1985) alapvető tanulmányát mintegy folytatva –, a *Ph. esculenta* európai karrierjének áttekintése után összegyűjtöttük magyarországi előfordulási adatait, vizsgálva meghonosodásának történetét. Tanulmányoztuk fenológiai, élőhelyi-ökológiai és cönológiai viszonyait is.

A növény mára számos településen – főként a városokban, de sokhelyütt falvakban is – meghonosodottnak tekinthető. Eddig észlelt előfordulásai nagyrészt a Dunántúlon vannak. Kimondottan urbanofil arculatú, melegkedvelő gyom, amely elsősorban a tartósan nyílt felszínű, (fél-)árnyékos, laza, tápanyagdús, inkább meszes talajokon kolonizál. Városi zöldövezetek, parkok, kertek, sövények, járdamenték, romtalaj-élőhelyek jellegzetes „éke”. Ritkán valószínűleg még ma is ültetik, de napjainkban már spontán terjedése vált uralkodóvá. Magvai terjesztéséhez a madarak nagymértékben hozzájárulnak. Virágzása korábbi, mint a *Ph. americana* esetében.

A konferencia szervezői:

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
NÖVÉNYTANI TANSZÉK,
DUNA-DRÁVA NEMZETI PARK
IGAZGATÓSÁGA,
BARANYA MEGYEI MÚZEUMOK
IGAZGATÓSÁGA
ÉS A
KOSBOR TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET

Dr. Kevey Balázs, a biológia tudomány kandidátusa, habilitált egyetemi docens (elnök)
Dr. Borhidi Attila, az MTA rendes tagja, MTA ÖBKI igazgató (védnök)
Dr. Iványi Ildikó, DDNPI igazgató (védnök)
Dr. Szabó László Gy., az MTA doktora, tanszékvezető egyetemi tanár (védnök)

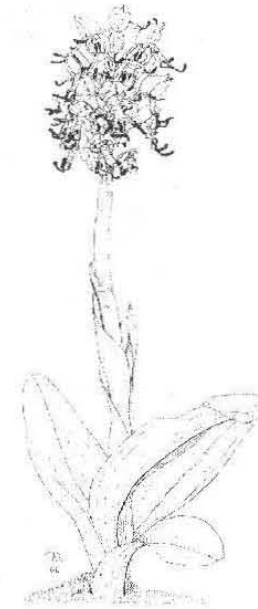
Csiky János (titkár)
Závoczky Szabolcs, DDNPI igazgatóhelyettes (titkár)
Dénes Andrea
Dr. Farkas Ágnes, PhD
Horváth Anikó
Horváth Györgyi
Márkus András
Pál Róbert
Papp Nóra
Pozsonyi Kinga
Purger Dragica
Szentpéteri L. József

Az összefoglalókat szerkesztette: Horváth Anikó

AKTUÁLIS FLÓRA- ÉS VEGETÁCIÓKUTATÁS

A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN V.

Összefoglalók

2002. március 8-10.
Pécs